

V1999-03 27.01.99

Konkurranseloven §§ 3-1 og 3-9 - Dispensasjon for prissamarbeid - Menykjeden og Primakjeden

Sammendrag:

Meny BA er gitt dispensasjon fra forbudet mot prissamarbeid i konkurranseloven. Det betyr at andelslaget

kan foreta felles markedsføring med angivelse av priser for lagets medlemmer. Det er satt som vilkår for dispensasjonen at den enkelte medlem i andelslaget skal ha anledning til å sette en lavere pris enn den som blir fastsatt av Meny BA.

Konkurransetilsynet viser til Meny BAs to brev av 27. november 1998 der det på vegne av Menykjeden og Primakjeden søkes om dispensasjon fra konkurranselovens forbud mot prissamarbeid slik at Meny BA gjennom felles markedsføring kan fastsette prisene for medlemmene i andelslaget.

Meny BA

Meny BA er et andelslag. Lagets medlemmer eier eller driver dagligvarebutikker tilknyttet Menykjeden eller Primakjeden. Meny BA er en av flere aksjonærer i NorgesGruppen AS.

I brevet vedrørende Primakjeden fremgår det at Primakjeden ikke har noen egen samarbeidsavtale og er å betrakte som en "underliggende" kjede av Meny BA. På denne bakgrunn har Konkurransetilsynet besluttet å vurdere de to dispensasjonssøknadene under ett.

Konkurranselovens virkeområde - forholdet til EØS-avtalens konkurranseregler

Konkurranseloven kommer til anvendelse i den utstrekning handlingen har virkning eller er egnet til å ha virkning i Norge, jf konkurranseloven § 1-5. EØS-avtalens artikkel 53 (1), og derved eventuelle gruppefritak gitt med hjemmel i artikkel 53 (3), kommer til anvendelse i den utstrekning forholdet merkbart påvirker samhandelen mellom EØS-stater. De to regelsettene vil derfor dels kunne ha overlappende anvendelsesområder.

Konkurransetilsynet har ikke kompetanse til å anvende EØS-reglene. Konkurransetilsynet kan gi dispensasjon fra Konkurranselovens forbud selv om et samarbeid er forbudt etter EØS-avtalens konkurranseregler.

Dersom et samarbeid omfattes av et fritak i henhold til EØS-avtalens artikkel 53 (3), vil dette ha betydning for Konkurransetilsynets kompetanse. Konkurransetilsynet er av den oppfatning at forrangsprinsippet som kommer til uttrykk i EØS-loven § 2 og lojalitetsplikten som er nedfelt i EØS artikkel 3, innebærer at konkurranselovens forbudsbestemmelser ikke kommer til anvendelse på samarbeid som er omfattet av et gruppefritak eller innvilget individuelt fritak i henhold til EØS-avtalens artikkel 53 (3). (Dette er nærmere begrunnet i Konkurransetilsynets vedtak V 98-74 av 7. oktober 1998 i sak nr. 98/1146.)

Et eventuelt gruppefritak vil imidlertid bare få betydning for tilsynets kompetanse i den utstrekning

EØS-reglene kommer til anvendelse, dvs dersom samhandelen mellom EØS-statene påvirkes merkbart.

Konkurransetilsynet kan ikke se at det finnes et gruppefritak som kommer til anvendelse i dette tilfellet.

Da det foreliggende samarbeid ikke er fritatt fra forbudet i EØS-avtalens artikkel 53 (1), vil EØS-avtalen ikke få betydning for tilsynets kompetanse til å gi dispensasjon fra konkurranselovens forbud i denne saken. Konkurransetilsynet har derfor ikke funnet det nødvendig å gå nærmere inn på hvorvidt samarbeidet påvirker samhandelen merkbart. (Kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan har utgitt hver sin kunngjøring om avtaler av mindre betydning som ikke omfattes av Romatraktatens artikkel 85 (1) eller EØS-avtalens artikkel 53 (1). Formålet med kunngjøringene er å gjøre det enklere for foretakene selv å vurdere om en gitt avtale ikke omfattes av de nevnte forbud fordi avtalen er av mindre betydning (dvs avtalen ikke påvirker samhandelen merkbart eller at den ikke har til formål eller virkning å begrense konkurransen merkbart.))

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at det er foretakenes ansvar å avklare forholdet til EØS-reglene. En dispensasjon gitt av tilsynet gjelder kun fra konkurranselovens forbud, ikke EØS-avtalens.

Forholdet til konkurranseloven

Konkurranseloven § 3-1 - forbudet mot prissamarbeid,

Konkurranseloven § 3-1 første ledd setter forbud mot at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsetter eller søker å påvirke priser, avanser eller rabatter bortsett fra vanlig kontantrabatt.

I vedtektene for Meny BA punkt 2 fremkommer det at samarbeidet innenfor Meny BA består av felles markedsføring og felles innkjøp. Meny BA søker om dispensasjon for å kunne fastsette felles priser i sine markedsføringskampanjer. Dette får som konsekvens at det enkelte andelsmedlem ikke kan selge de produkter som inngår i den felles markedsføring for en annen pris enn det som er oppgitt i slik fellesannonsering. Konkurransetilsynet legger til grunn at en slik fastsettelse av pris innebærer et prissamarbeid som er i strid med konkurranseloven § 3-1 første ledd.

Konkurranseloven § 3-3 - forbudet mot markedsdeling

Konkurranseloven § 3-3 forbyr to eller flere ervervsdrivende å samarbeide om markedsdeling. Konkurransetilsynet har i flere senere avgjørelser endret praksis i forhold til tidligere tolkning av § 3-3. (Nærmere om markedsdelingsbegrepet se A 98-5, A 98-10, V 98-92.) Når det gjelder vedtektene for Meny BA kan ikke tilsynet se at de inneholder klausuler som etter gjeldende praksis omfattes av forbudet mot markedsdeling.

Dispensasjon etter konkurranseloven § 3-9

Med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd, kan Konkurransetilsynet gi dispensasjon fra forbudene i §§ 3-1 til 3-4 dersom ett av følgende vilkår er oppfylt:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurranse-reguleringen,

- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

Konkurransetilsynets vurderinger

Dagligvaremarkedet er dominert av de fire paraplykjedene NorgesGruppen AS, Hakon Gruppen AS, NKL og Reitangruppen AS. Disse har til sammen ca. 99 % av omsetningen av dagligvarer gjennom tradisjonelle dagligvarebutikker. Med unntak av Reitan-gruppen AS har paraplykjedene flere konsepter med ulik profil og vareutvalg.

Gjennom kjede-samarbeid skjer det en sentralisering av en del funksjoner som tidligere ble utført av den enkelte forretning. Dette gir deltagerne muligheter til å realisere visse stordriftsfordeler, bl.a. som følge av felles innkjøp og markeds-føring.

Enkelte av disse stordriftsfordelene kan også realiseres uten et prissamarbeid. Dagligvaremarkedet er imidlertid preget av kjedekonkurranse der pris synes å være en sentral konkurranse-parameter. Innenfor dagligvaremarkedet er det ulike typer kjedekonsepter, bl.a. såkalte lavpriskjeder og supermarkeder. Det som skiller de ulike typene kjedekonsepter fra hverandre synes hovedsakelig å være vareutvalg og i noen grad profil/butikkutforming. De såkalte lavpriskjedene har for eksempel et snevrere vareutvalg og ofte en "enkler" profil enn supermarkedene. Innenfor de ulike typer konsepter synes pris å være den mest sentrale konkurranse-parameteren, for eksempel benyttes priser ofte i markedsføringen av kjedene. Adgangen til å foreta felles markedsføring med angivelse av priser for medlemmene i andelslaget Meny BA anses derfor som et sentralt element for at kjedene Prima og Meny skal kunne fremstå med en enhetlig kjede-profil og konkurrere effektivt med andre aktører. Bruk av priser i markedsføringen av butikkjeder gjør det også lettere for konsumentene å foreta rasjonelle valg mellom butikkene ved at deres søkekostnader reduseres.

På bakgrunn av ovennevnte legger Konkurransetilsynet til grunn at kjedesamarbeidet i Meny- og Prima kjeden, der Meny BA foretar felles markedsføring med angivelse av priser for lagets medlemmer, forsterker konkurransen i dagligvaremarkedet. Tilsynet er imidlertid av den oppfatning at en kan oppnå en tilsvarende effekt med en noe mindre restriktiv regulering, ved at andelslagets medlemmer tillates å gå under den felles pris Meny BA fastsetter. Konkurransetilsynet vil derfor stille som vilkår at det enkelte medlem i andels-laget kan sette en lavere pris enn den som følger av en felles prispolitikk.

Konkurransetilsynets vedtak

Konkurransetilsynet har på denne bakgrunn og med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd bokstav a) fattet følgende vedtak:

Meny BA gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd slik at andelslaget gjennom bestemmelser i sine vedtekter kan foreta felles markedsføring med angivelse av priser for lagets medlemmer.

Det settes som vilkår for dispensasjonen at den enkelte medlem i andelslaget skal ha anledning til å sette en lavere pris enn den som blir fastsatt av Meny BA.

Dispensasjonen gis varighet til 1. januar 2004.

For ordens skyld gjøres det oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf. konkurranseloven § 3-9 tredje ledd. Dersom det er behov for dispensasjon ut over det tidsrom som dispensasjonen er innvilget for, bes Meny BA søke om forlengelse i god tid før dispensasjonen utløper.

[til toppen](#)